

Folkekirkens status i hovedstaden

Af Per Salomonsen

Der findes ingen ordentlig, central statistik om kirkelige forhold i Danmark. Det er derfor umuligt nøjagtigt at opgive folkekirkens medlemstal, dåbstal, begravelsestal etc. for ikke at tale om kirkegangstal. Dette får endda være for så vidt angår kirkegangstallene, fordi de ikke engang foreligger for de enkelte kirker, men tallene for de kirkelige handlinger foreligger. De bliver bare ikke samlet og bearbejdet hos nogen central instans.

Man støder stadig på oplysninger om, at folkekirkens medlemsprocent »vist nok« ligger på 95-96. Denne medlemsprocent kunne sandsynligvis heller ikke ændres væsentligt, uden at man ville få en anelse om det, f.eks. når der udarbejdes kirkelige valglister til brug ved menighedsrådsvalgene, eller når skattemyndighederne efter overgangen til kildeskat og særbeskatning af ægtefæller finder ud af, hvilke personer der skal betale kirkeskat som medlemmer af folkekirken. Alligevel skulle man tro, at i hvert tilfælde kirkeministeriet var interesseret i løbende at følge udviklingen i medlemskabet af folkekirken og i benyttelsen af de kirkelige handlinger for i tide at få et overblik over, hvor det bærer hen. Efter anmodning fra kirkeministeriet kunne Danmarks Statistik sikkert overtales til at påtage sig indsamling og bearbejdning af alle de relevante data.

For en ikke uvæsentlig del af Danmark, nemlig Københavnsområdet, udgives der dog hvert år en kirkestatistik. På Københavns Kommunes Statistiske Kontor har man siden 1956 skaffet en række talmæssige oplysninger om de kirkelige forhold i hovedstadsområdet. Hvert år har kontoret i samråd med Københavns bispekontor udsendt spørgeskemaer til samtlige sognepræster i København, Frederiksberg, Gentofte og de 19 omegnskommuner. Spørgeskemaernes oplysninger angår folketal, antal kirker, siddepladser i kirkerne, præster, født, dåbshandlinger, navngivninger, konfirmationer, altergæster, vielser, gejstlige mæglinger, dødsfald, kirke ligt begravede og udtrædelser.

TABEL 1

	KØBENHAVN				HOVEDSTADEN I ALT				OMEGNS- KOMMUNERNE				HOVEDSTADS- OMRÅDET I ALT				
	fødte	døbte	navn- givne	navngivne i % af døbte + navngivne	fødte	døbte	navn- givne	navngivne i % af døbte + navngivne	fødte	døbte	navn- givne	navngivne i % af døbte + navngivne	fødte	døbte	navn- givne	navngivne i % af døbte + navngivne	
1956	10.557	8.540	711	7,69	15.068	10.621	877	7,63	4.852	6.505	375	5,45	19.920	17.126	1.252	6,81	1956
1957	10.495	8.480	679	7,41	14.811	10.564	797	7,02	4.986	6.749	370	5,20	19.797	17.313	1.167	6,31	1957
1958	11.639	8.324	707	7,83	14.803	10.363	837	7,47	5.463	6.842	389	5,38	20.266	17.205	1.226	6,65	1958
1959	11.591	8.264	695	7,76	14.485	10.296	806	7,26	5.641	7.054	441	5,88	20.126	17.350	1.247	6,71	1959
1960	12.239	8.309	676	7,52	15.180	10.367	795	7,12	5.967	7.669	464	5,70	21.147	18.036	1.259	6,53	1960
1961	11.507	8.386	698	7,68	14.732	10.441	836	7,41	6.640	7.691	468	5,74	21.372	18.132	1.304	6,71	1961
1962	11.383	8.544	763	8,20	15.423	10.660	908	7,85	6.057	7.838	459	5,53	21.480	18.498	1.367	6,88	1962
1963	11.893	8.628	708	7,58	16.898	10.853	823	7,05	6.269	8.421	486	5,46	23.167	19.274	1.309	6,36	1963
1964	11.853	8.687	827	8,71	17.140	10.911	990	8,32	6.071	8.496	548	6,06	23.211	19.407	1.538	7,34	1964
1965	12.064	8.581	828	8,80	17.374	10.742	1.014	8,63	6.349	8.971	639	6,65	23.723	19.713	1.653	7,74	1965
1966	11.943	8.658	969	10,07	17.364	10.776	1.201	10,03	7.010	9.324	720	7,17	24.374	20.100	1.921	8,72	1966
1967	10.802	8.067	1.034	11,36	14.896	10.088	1.230	10,87	7.595	8.990	749	7,69	22.491	19.078	1.979	9,40	1967
1968	9.560	6.828	1.109	13,97	13.397	8.545	1.365	13,77	7.093	7.855	807	9,32	20.490	16.400	2.172	11,70	1968

Vi har på Religionssociologisk Afdeling ved Institut for Dansk Kirkehistorie sammenstillet en del af tallene for at kunne overskue tendensen fra 1956 til 1968.

De årlige oplysninger om døbte, begravede og udtrædelser af folkekirken er nedenfor sanlet i tabeller. Tabellerne er udarbejdet for fire forskellige områder, nemlig for

København, hvilket vil sige Københavns kommune,
hovedstaden, hvilket vil sige Københavns, Frederiksberg og Gentofte kommuner (hovedstaden inkluderer altså København),
omegnskommunerne, hvilket vil sige Lyngby-Tårnbæk, Søllerød, Gladsaxe, Herlev, Hvidovre, Rødovre, Ballerup-Måløv, Brøndbyernes, Glostrup, Herstedernes, Høje Tåstrup, Vallensbæk, Værløse, Birkerød, Hørsholm, Farum, Dragør, Store Magleby og Tårnby kommuner, og

hovedstadsområdet i alt, som omfatter hovedstaden og omegnskommunerne.

Døbte og navngivne

Tabel 1 viser fødte, døbte[1] og navngivne, samt navngivne i procent af summen af døbte og navngivne. Antallet af fødte er opgjort for hvert enkelt sogn efter fødestedet og altså ikke f.eks. efter moderens hjemsted. Der er derfor særligt store fødselstal for sogne med hospitaler, fødeklিনikker og lignende. Denne opgørelsesmetode giver store skævheder. Således overstiger fødselstallene både for København og for hovedstaden dåbstallene i betydelig grad netop på grund af de store, centrale fødeafdelinger, først og

[1] Medregnet hjemmedåb, der dog f. eks. for 1968 kun andrager 2,4% af samtlige dåbshandlinger, heraf godt ¼ på Rigshospitalet.

fremmest Rigshospitalet. Omvendt bliver fødselstallene for omegnskommunerne betydeligt mindre end dåbstallene. Som følge heraf giver det ikke nogen god mening at sætte dåbstal eller navngivningstal i relation til fødselstal, med mindre det sker for så store områder som hovedstadsområdet i alt. Københavns Statistiske Kontor har år for år udregnet navngivningerne i procent af dåbshandlingernes antal. Ved denne beregningsmetode undgår man de ovenfor nævnte skævheder, fordi både navngivninger og dåb stort set foregår i moderens bopælssogn. Jeg har dog foretrukket en anden beregningsmetode, nemlig navngivne i procent af summen af døbte og navngivne, fordi jeg herved får et bedre udtryk for, hvor mange procent af et områdes forældre, der ikke ønsker deres børn døbt.

Tabellen viser, at navngivningsprocenten har holdt sig nogenlunde konstant indtil 1964 i alle områderne. Den har hele tiden været størst i det egentlige København og mindst ude i omegnen. Men i 1964 var det, ligesom der skete noget. Navngivningsprocenten tog i dette år i alle områderne et spring opad. I 1965 holdt den ikke alene niveauet, men gik endnu et stykke opad, og i 1966–1967 steg procenten yderligere. I 1968 ikke alene fortsatte stigningen, men den accelererede yderligere. På 12 år er navngivningsprocenten for hovedstadsområdet i alt steget fra 6,8 til 11,7. For København er den blevet næsten fordoblet fra 7,7 til 14,0, og for omegnskommunerne er den steget fra 5,5 til 9,3. Det vil sige, at medlemsprocenten af folkekirken for de nyfødtes vedkommende i København i 1968 er dalet til 86 og for hovedstadsområdet i alt til godt 88.

Nedenfor vises en grafisk fremstilling af navngivningsprocenterne (Fig. 1). Denne figur giver sit tydelige visuelle vidnesbyrd om folkekirkens tilbagegang. Det kunne være fristende (ved extrapolation) at forlænge kurverne ind i fremtiden. Det kan blot ikke lade sig gøre, fordi vi ikke kender årsagerne til navngivningerne og derfor heller ikke kan vide, om navngivningsprocenten er ved at finde et nyt leje, eller den fortsat vil stige. At den skulle dale ned til 1956–1963-lejet igen, forekommer mig dog foreløbig utænkeligt.

I 1965 foretog jeg nogle stikprøver for at se, om der var nogen udvikling i dåbsprocenterne. Jeg opdagede dengang, at dåbstallene havde været næsten konstante i de sidste 30 år. I København havde dåbsprocenten ligget på ca. 92. På Frederiksberg havde den i de 30 år ligget på ca. 95 og i visse landområder helt oppe på 98–99.

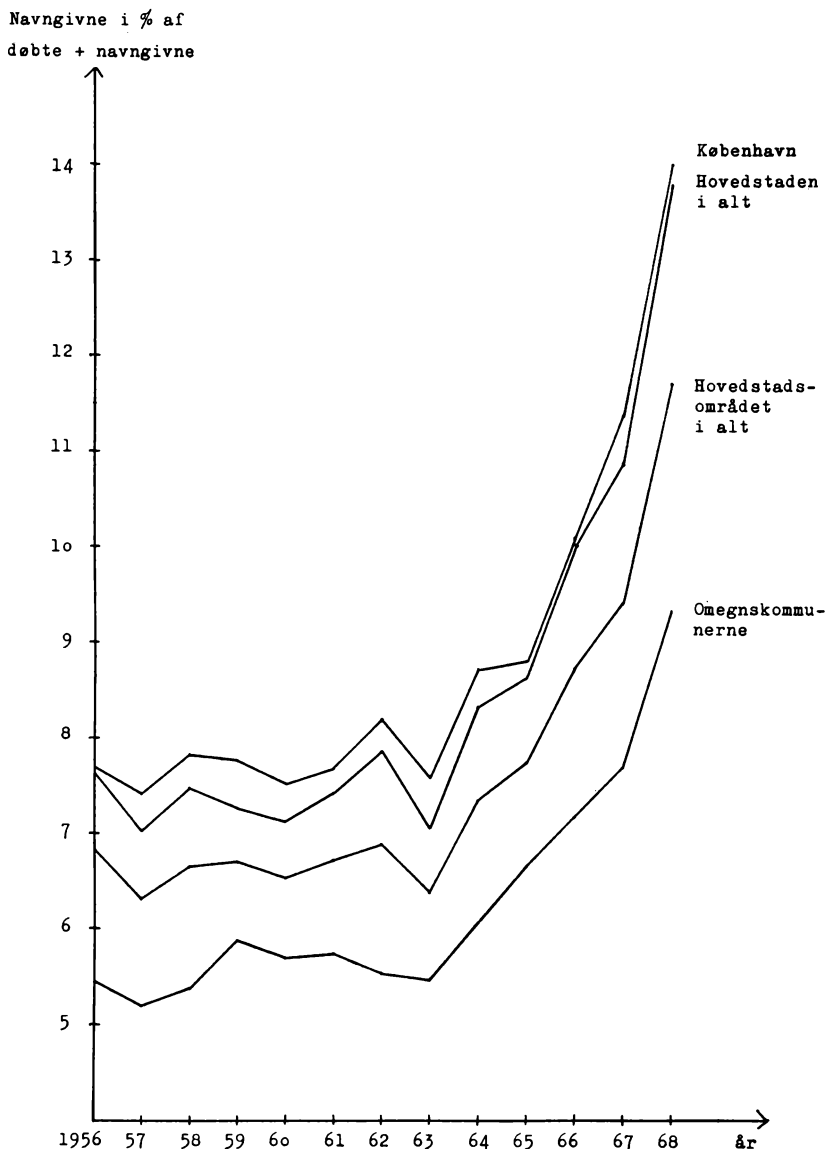

Fig. 1.

De sidste tal, der dengang var tilgængelige for mig, var 1964-tallene. Jeg var da opmærksom på et fald i dåbsprocenten netop for dette år, men kunne naturligvis ikke vide, om faldet var begyndelsen til en udvikling. Jeg ved ikke, hvad det var, der skete i 1964, eller hvad det var, folkekirkemedlemmer så småt begyndte at tage kon-

TABEL 2

	K Ø B E N H A V N			H O V E D S T A D E N I A L T			O M E G N S - K O M M U N E R N E			H O V E D S T A D S - O M R Å D E T I A L T		
	dødsfald	kirkeligt begravede	kirkeligt begravede i % af dødsfald	dødsfald	kirkeligt begravede	kirkeligt begravede i % af dødsfald	dødsfald	kirkeligt begravede	kirkeligt begravede i % af dødsfald	dødsfald	kirkeligt begravede	kirkeligt begravede i % af dødsfald
1956												
1957	7.343	6.804	92,66	10.714	9.975	93,10	1.134	1.086	95,77	11.848	11.061	93,36
1958	7.775	7.163	92,13	11.182	10.369	92,73	1.213	1.142	94,15	12.395	11.511	92,87
1959	7.739	7.116	91,95	11.063	10.192	92,13	1.350	1.272	94,22	12.413	11.464	92,35
1960	7.919	7.316	92,86	11.384	10.537	92,56	1.564	1.458	93,22	12.948	11.995	92,64
1961	7.960	7.316	91,91	11.243	10.356	92,11	1.741	1.650	94,77	12.984	12.006	92,47
1962	8.294	7.597	91,60	11.609	10.685	92,04	1.907	1.800	94,39	13.516	12.485	92,37
1963	8.363	7.608	90,97	11.774	10.789	91,63	2.112	1.994	94,41	13.886	12.783	92,06
1964	8.335	7.618	91,40	11.840	10.875	91,85	2.179	2.027	95,30	14.019	12.902	92,03
1965	8.500	7.698	90,56	11.977	10.914	91,12	2.224	2.096	94,24	14.201	13.010	91,61
1966	8.710	7.898	90,68	12.291	11.211	91,21	2.414	2.268	93,95	14.705	13.479	91,66
1967	8.604	7.721	89,74	12.268	11.099	90,47	2.442	2.290	93,78	14.710	13.389	91,02
1968	8.135	7.318	89,96	11.517	10.454	90,77	2.463	2.289	92,75	13.985	12.743	91,12

TABEL 3

	K Ø B E N H A V N			H O V E D S T A D E N I A L T			O M E G N S - K O M M U N E R N E			H O V E D S T A D S - O M R Å D E T I A L T		
	befolk- ningstal	udtræ- delser	udtrædel- ser i % af befolk- ningstal	befolk- ningstal	udtræ- delser	udtrædel- ser i % af befolk- ningstal	befolk- ningstal	udtræ- delser	udtrædel- ser i % af befolk- ningstal	befolk- ningstal	udtræ- delser	udtrædel- ser i % af befolk- ningstal
1956	748.434	678	0,09	955.392	781	0,08	328.959	323	0,10	1.284.351	1.104	0,09
1957	748.434	441	0,06	955.392	526	0,06	328.959	210	0,06	1.284.351	736	0,06
1958	729.613	399	0,05	933.974	504	0,05	387.863	250	0,06	1.321.837	754	0,06
1959	725.738	386	0,05	929.461	483	0,05	387.863	262	0,07	1.317.324	745	0,06
1960	725.738	416	0,06	929.461	514	0,06	424.480	272	0,06	1.353.941	786	0,06
1961	714.127	396	0,06	916.425	504	0,05	424.480	251	0,06	1.340.905	755	0,06
1962	708.197	351	0,05	909.417	458	0,05	454.579	293	0,06	1.363.996	751	0,06
1963	700.938	459	0,07	901.280	586	0,07	474.025	301	0,06	1.375.305	887	0,06
1964	685.437	582	0,08	884.188	730	0,08	482.340	382	0,08	1.366.528	1.112	0,08
1965	681.717	653	0,10	877.851	847	0,10	498.141	556	0,11	1.375.992	1.403	0,10
1966	675.335	726	0,11	871.680	915	0,10	503.188	602	0,12	1.374.868	1.517	0,11
1967	658.542	890	0,14	847.583	1.186	0,14	537.519	843	0,16	1.385.102	2.029	0,15
1968	658.542	1.323	0,20	847.583	1.667	0,20	537.519	1.300	0,24	1.385.102	2.967	0,21

Kirkeligt begravede i %
af dødsfald

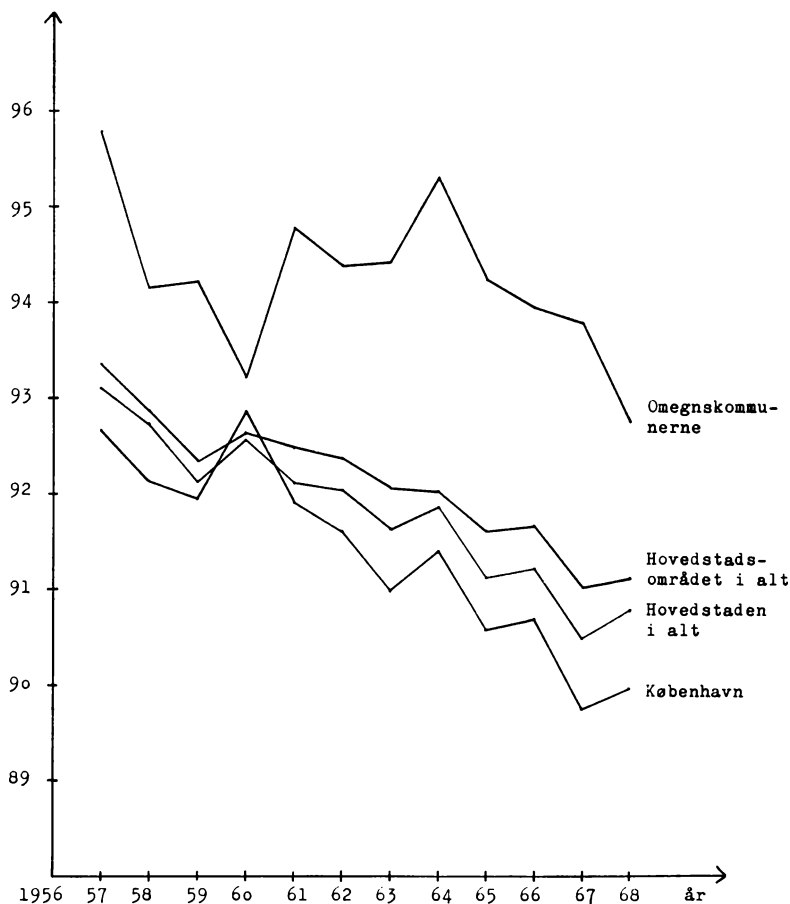

Fig. 2.

sekvensen af i 1964. Jeg ved, at daværende kirkeminister Bodil Koch i 1964 nedsatte en »Strukturkommission«, fordi hun anede, at samfundsudviklingen var løbet fra folkekirkeinstitutionen. Med denne bemærkning antyder jeg ikke nogen årsagssammenhæng mellem dåbskurvens fald og kommissionens nedsættelse. Jeg foreslår blot, at de kan være to symptomer på samme sag.

Begravelser

Tabel 2 viser antallet af dødsfald og kirkeligt begravede samt de kirkeligt begravede i procent af samtlige dødsfald.

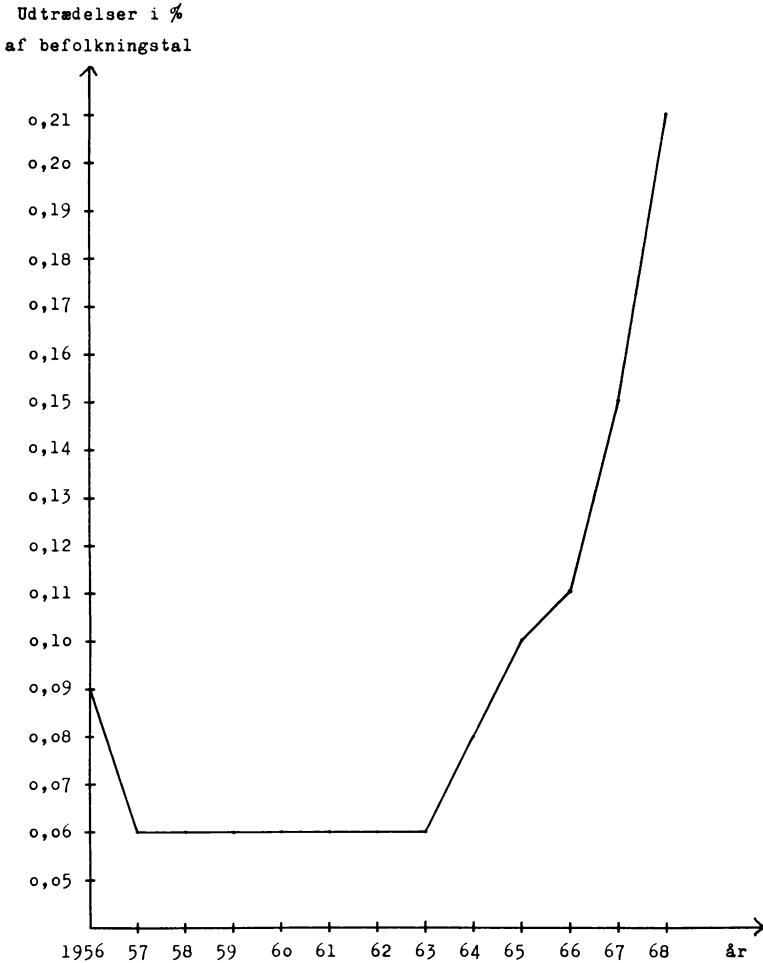

Fig. 3.

Fig. 2 viser bevægelserne i den kirkelige begravelsesprocent fra 1957 til 1968 (i 1956 opgjorde Statistisk Kontor ikke begravelsestallene).

Bevægelserne f.s.v.a. begravelser er ikke særligt kraftige, men der er alligevel for alle hovedstadsområderne tale om en tydelig og ret jævn nedgang i de kirkelige begravelser. Som for dåbens vedkommende er udnyttelsen af den kirkelige service mindst i selve København og størst i omegnskommunerne, men faldet er nogenlunde ensartet for områderne. En undtagelse er det, at den kirkelige begravelsesprocent i 1968 er faldet temmelig stærkt i omegnskommunerne, mens den er steget svagt i resten af hovedstaden.

Man kunne vente, at procenten for kirkeligt begravede var lig med eller måske ligefrem oversteg folkekirkens medlemsprocent. Medlemsprocenten er i hovedstadsområdet dog næppe nede på de ca. 91%, som i 1967 og 1968 er blevet begravet med kirkelig medvirken. Hvis dette er rigtigt, vil det sige, at den folkekirkelige de-route kan måles på deltagelsen i de kirkelige handlinger, *før* den kan måles på medlemsskabet af folkekirken.

Udmeldelser

Udmeldelserne af folkekirken har aldrig i absolutte tal spillet nogen væsentlig rolle. Det gør de stadig ikke – selv ikke i hovedstadsområdet, men de er i en stigning, der er ganske betydelig.

Tabel 3 viser befolkningstal, udtrædelser af folkekirken samt udtrædelserne i procent af befolkningen. Der er enkelte små unøjagtigheder i tabellen, fordi Statistisk Kontor ikke altid har haft adgang til befolkningstallet for samme år som antallet af udtrædelser. Dette får mest betydning for 1968, hvor 1967-befolkningstallet er brugt, dog næppe så meget at nogen af de udregnede procenter ville blive forrykket.

Figur 3 viser udtrædelserne i procent af befolkningstallet for hovedstadsområdet i alt. Der er ikke her tegnet kurver for alle 4 områder, fordi de ville komme til at ligge så tæt ved hinanden, at overskueligheden ville gå tabt.

Af figur 3 ser man tydeligt, at – selv om udmeldelserne skal måles i promille – er de alligevel steget til mere end det tredobbelte i perioden 1963–1968. Ligesom for dåben var det i 1964, »der skete noget«. Heller ikke her, ved vi noget om, hvad der skete. Vi ved kun, at stigningen siden 1964 ikke alene har holdt sig, men er accellereret. Om stigningen vil fortsætte på samme måde, ved vi heller ikke noget om, fordi vi ikke ved, hvilke befolkningsgrupper det drejer sig om, eller hvilke motiver de udmeldte har haft.

Konfirmationer

For konfirmationer har jeg ikke i denne omgang foretaget nogen egentlig analyse. Den ville nemlig kræve en sammenligning mellem konfirmationstallene og den pågældende aldersgruppes andel af de samlede befolkningstal. Det samlede antal konfirmationer i hovedstadsområdet i alt har ligget på:

1956:	15.140	1962:	19.275
1957:	17.249	1963:	17.165
1958:	18.395	1964:	16.828
1959:	19.171	1965:	16.428
1960:	19.968	1966:	14.948
1961:	21.534	1967:	16.093
		og 1968:	15.100

Sætter man løseligt disse tal i relation til befolkningstallene, synes der at være tale om en stigning i konfirmationerne indtil 1961 og derefter om et fald – omend ikke af voldsomme dimensioner.

Vielser

For de kirkelige vielseres vedkommende har der allerede siden 30-erne været tale om en interessant stigning. Længe har de ligget under halvdelen af samtlige vielser i hovedstadsområdet. I perioden fra 1936 til 1959 steg de kirkelige vielseres andel nogenlunde støt fra ca. 43 % til knap 50 %. Senere opgives de således:

1961: »knap 50 %«,	1960: »knap 50 %«,
1963: »knap 54 %«,	1962: »knap 52 %«,
1965: »godt 56 %«,	1964: »knap 56 %«,
1967: »godt 57 %«,	1966: »godt 57 %«,
	og 1968: »57 %«.

Der er altså tale om, at de kirkelige vielser har udgjort en stadig stigende andel af vielserne, kun med en ganske svag og helt insignifikant tilbagegang i 1968. Tallene for de kirkelige vielser bevæger sig modsat tallene for de andre kirkelige handlinger. Forklaringen på dette skal måske søges i, at vielsestillene i forvejen er nede på et helt andet niveau.

Altergang

Indtil 1964 syntes de fleste altergangsstatistikker at vise, at altergangen i Danmark var i stigning. Altergangsstatistikkerne har den mangel, at de ikke siger noget om, hvor mange personer, der går til alters f.eks. i løbet af et år. De viser i og for sig kun, hvor mange bægre altervin, der er udskænket. Den rimeligste tolkning af stig-

ningen i altergangstallene har været, at det drejer sig om en ændring af altergangsvanerne. Man går tiere til alters nu end tidligere. Altergangen er blevet et mere naturligt led i den almindelige gudstjeneste. Man kan meget vel tænke sig, at de stigende altergangstal har skjult, at det faktisk har drejet sig om færre personer, der har gået tiere til alters.

For hovedstadsområdet i alt har der fra 1936 til 1964 været en stigning i antallet af altergæster fra ca. 270.000 til ca. 400.000 om året. Denne stigning har været nogenlunde jævn med undtagelse af et vældigt spring i 1942–1944 – let forklarligt på grund af anden verdenskrig og Danmarks besættelse. I 1945–1947 faldt tallet igen til et »naturligt« leje, og siden fortsatte stigningen altså til 1964. Efter 1964 er altergangstallet dalet svagt, så det i 1968 for hovedstadsområdet i alt var nede på 361.433.

Det er værd at mærke sig, at altergangstallet for København i en lang periode var stigende, selv om folketallet var dalende. Det har sandsynligvis at gøre med, at aldersfordelingen i København ændrede sig med det dalende folketal. For eksempel blev antallet af indbyggere over 65 år i hovedstaden i alt ikke alene relativt større, men også numerisk større i perioden 1945–1964, mens det samlede folketal gik ned, og altergangstallet steg.

I samleværket »Et Kirkeskifte« [2] skrev Hal Koch for 10 år siden et kapitel om folkereligion og kirke. Her udtrykte han undren over den folkekirkelige situation, som almindeligt accepteret bestod i, at »næsten alle børn bliver døbt, en stor del konfirmeret, over halvdelen af vielserne foregår kirkeligt og praktisk talt alle bliver kirkeligt begravet«. Hal Koch kunne »ikke undlade at stille det spørgsmål: hvorfor bliver alle disse mennesker ved at være medlemmer af folkekirken? Ja ikke blot bliver de ved, men de trodser alle forsøg på at få dem til at træde ud! De er sandt at sige ikke til at drive ud.«

Hal Kochs undren opstod, fordi der virkelig fra mange hold havde været drevet en intens propaganda mod ureflekteret medlemskab af folkekirken. Grundtvigianerne betragtede især i begyndelsen folkekirken som en rent borgerlig indretning med valg- og frimenigheder som de egentlige centrer for »kristenliv«. Indre Mission

[2] Et Kirkeskifte. Studier over brydninger i dansk kirke- og menighedsliv i det 19. århundrede under redaktion af Hal Koch. Kbh. 1960.

anså folkekirkemedlemmerne for at være missionsobjekter og stræbte ofte samtidig efter en renere frikirke. Imens forsøgte kulturradikalismen under Brandes lederskab at udrydde folkekirken, og arbejderbevægelsen propagerede for udmeldelse. Intet af dette fik foreløbig resultater af nogen betydning.

Nu 10 år efter Hal Kochs undren er billedet unægtelig anderledes. Det er ikke længere de kirkelige retninger, som ser noget farligt i folkekirken. De kæmper snarere for dens beståen. Heller ikke efterklangen af kulturradikalismen, som den måske findes i dagbladet Politiken, i det hensygnende Humanistisk Forbund og hos enkelte forfattere, finder nogen særlig genklang i befolkningen. Men der er opstået nye bevægelser mod det ureflekterede folkekirkemedlemskab. De politiske partiers ungdomsorganisationer tordner både fra kristne og ateistiske bastioner mod den statsbundne folkekirke. Enkelte præster har under stor opmærksomhed fra massemediernes bedt folkekirkens medlemmer tænke efter, om de egentlig ikke burde melde sig ud. Der har i de senere år været uvant røre om stat-kirkeproblematikken. Som jeg har skrevet ovenfor, tør jeg ikke pege på nogen sammenhæng mellem disse nye propagandafaktorer og tilbagegangen i tilhørsforholdet til folkekirken. Måske har man nået en tærskel, således at det er blevet en virkelig mulighed for medlemmerne at vende folkekirken ryggen. Måske er folk begyndt at lade sig »drive ud«. Det skulle ikke undre mig, om den relativering af værdier, som massemediernes udbredelse fører med sig, er en væsentlig medvirkende faktor. Her har jeg opmærksomheden særligt henvendt på TV.

Det er tilsyneladende unge mennesker, som er begyndt at forlade folkekirken. Den svageste tilbagegang har vi set i de kirkelige begravelser, og det er jo som bekendt forholdsvis gamle mennesker, der dør. Det er derimod forholdsvis unge mennesker, der melder sig ud af kirken, og det er forholdsvis unge, der undlader at lade deres børn døbe. Altsammen tegn på, at folkekirkens medlems-tal ikke helt har nået bunden. Spørgsmålet er til slut, hvor langt nede bunden ligger. Personlig tror jeg ikke, den ligger så forfærdelig langt nede. Lad mig vove at fremsætte én af mange mulige hypoteser: Det skulle ikke undre mig, om der var et »naturligt« medlems-tal af folkekirken på godt to trediedele af befolkningen. Et sådant medlemstal ville svare godt til de 72%, der i Socialforsknings-institutets undersøgelse i 1964 erklærede, at de ville melde sig ind, »hvis det var nødvendigt at melde sig ind for at blive medlem af

folkekirken«. I København var nej-procenten til spørgsmålet nede på ca. 30, og det vil nok sige, at vi skal søge det »naturlige« medlemstal for hovedstadsområdet et lille stykke under to trediedele af befolkningen.

De enkelte oplysninger (også fra hvert enkelt sogn) er tilgængelige i Statistisk Månedsskrift, udgivet af Københavns Statistiske Kontor, 1957 nr. 4, 1958 nr. 7, 1959 nr. 4, 1960 nr. 3-4, 1961 nr. 5, 1962 nr. 7, 1963 nr. 6, 1964 nr. 5, 1965-66 nr. 7, 1966-67 nr. 3, 1967-68 nr. 4, 1968-69 nr. 4 og 1969-70 nr. 5.

Altergangstallene for hovedstaden i alt 1935-1955 er optalt på Københavns bispekontor. For omegnskommunerne er de interpoleret på grundlag af Kirkelig Håndbog 1935, 1939, 1943, 1947, 1951, 1955 og 1959.

Socialforskningsinstituttet har udgivet »Fritidsvaner i Danmark«, Kbh. 1966, som indeholder en række repræsentative oplysninger om folks holdning til kirkelige forhold.

Sml. iøvrigt »Den ydre kirkelige adfærd« i Per Salomonsen: Religionssociologi, Kbh. 1966, side 36-48.